

nja. Balkancu, kojemu se samo u izvesnim krajevima, i to za par meseci, spušta živa ispod nule i to redovno gotovo nikad ispod 10 Celziusa, nije na kraju krajeva pitanje života ili smrti imati dovoljnu zalihu goriva za ogrev, ni skupu i tešku garderobu za čuvanje telesne topline. Slično je i za njegovu stoku, koja će do kasno u jesen moći da se hrani po pustopašnjacima, a dosta rano u proleće da brsti novozraslu travu. Njemu, balkanskome Slovenu, neće prema tome Priroda da izgleda kao svirepa neprijateljica, sa kojom ima da vodi krvav rat radi opstanka, već radije kao neka lepa i dobrodušna mati, koja se na kraju krajeva ipak za nj stara i voli ga, ma da izgleda, da ga u zimu, za veći ili manji broj nedelja ostavlja sama da se probije kako ume. On zna da preživeti nije teško, ali s druge strane zna da je teško obogatiti se. Ta svest nije dejstvovala kao jak potstrek na veliku radnost kojoj bi čovek posvetio čitav svoj interes i čitavo vreme svoje. S druge strane balkanski čovek, više otvoren spoljnim, čulnim impresijama, nego unutrašnjem, introspektivnom duševnom radu, ne voli da se o s a m i u svojoj duši, niti mu je dovoljno da se pozabavi svojim vlastitim duševnim životom; on treba da svoje impresije eksteriorizira, da ih deli s drugima, ima interesa za impresije toga drugoga. To ga čini bićem izvanredno socijalnim, kojemu društvo apsolutno treba. Dokolica, ćaskanje u društvu, politiziranje, kavana, poselo, mehana: to spada za balkanskog slovena u primarne životne potrebe isto toliko koliko ručak i krov nad glavom.

Jugosloveni spadaju u narode — pevače kakvi su Španjolci, Južni Francuzi, Italijani, Rusi. Narodi pevači, ne narodi koji pevaju. Pevaju i Česi, Poljaci, Danci, često i bolje nego Španjolci ili Jugosloveni, ali je kod tih naroda pesma, barem danas, jedna lepa veština, koja se gaji i izvodi u izvesnim momentima i prilikama, više ili manje uz strogo određene forme i propise. U oblasti Mediteraneja, a tako i kod Rusa i drugih nekih naroda, pesma nije uvek umetnost. Ne peva se samo kad se sastane zgodna pevačka družina i kad ima naročite publike, koja hoće da u pesmi uživa. Tu peva svak i u svakoj prilici, imao glasa ili ne imao; peva sebi, ne publici, kao što peva ptica u gori; peva da sebe ili d u š u r a z g o v a r a. Vračaju se kopači iz polja, i — pevaju. Starac seljak goni kola sa pazara u varoši, i peva. Švelja poigrava iglom po platnu i peva. Gospodar sedi na niskom stolcu, okružen šegrtima, povlači šnurke iz cipela i — pevaju. Ladari potežu lađu, ribari voze lovinu, stari vozač sklanja svoj čamac: sve to peva. Ko bi mogao sa nekim amplionom da sluša o zapadu sunca čuo bi kako cela Jugoslavija peva, i Hrvatsko Zagorje kao Makedonija, i Primorje kao Slovenija, i Bosna kao Vojvodina. Rđavo ili dobro, skladno ili oporo, tek sve tu peva. U jednome interniračkom logoru za vreme rata, gde je bilo nekoliko stotina jugoslovena svih staleža, osećala se u početku, dok se nije dozvolilo ljudima da pevaju, kao najnesnošljivije ropstvo ta zabrana, a kad je napokon to dozvoljeno, pevalo se na svima stranama, u isto vreme se ukrštavalo, ometalo, prekidalo po više pesama. Nekome studentu, koji je većito nešto pevao, a gotovo redovno f a l š, obrati se jednom neki muzički probirač: »Ama je li Vama neko ikad